

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

SOKRAT I BOSNA

Damir Marić

Kada sam bio student filozofije prije rata bio sam za?u?en jednim aspektom Sokratovog u?enja. Naime, u Platonovom dijalogu *Gorgija*, Sokrat u raspravi sa Polom kaže da je nepravda najve?e zlo. Na Polovo pitanje da li bi više volio da trpi nepravdu ili da je ?ini, Sokrat odgovara da ne bi želio ni jedno ni drugo, ali ako treba birati izme?u toga onda bi prije izabrao da mu se u?ini nepravda, nego da je on u?ini. U to vrijeme sam pokušavao zamisliti konkretne situacije u kojima bi ovaj Sokratov odgovor mogao biti ispravan, ali nisam bio potpuno uvjeren u ispravnost ovog stajališta.

Kada je zapo?eo rat u Bosni i Hercegovini užasne slike ubijanja i mu?enja ljudi ponovo su me primorale da si postavim pitanje koje je Pol postavio Sokratu. Da li je bolje biti žrtva koja trpi strašnu nepravdu ili je bolje biti onaj koji ?ini nepravdu? Jednog dana gledao sam na televiziji kako je kamion koji je prevezio ranjenike u bolnicu pogodila artiljerija sa okolnih brda. Ve?ina ljudi u kamionu je poubijana ili osaka?ena. U tom trenutku Sokratov odgovor na Polovo pitanje postao mi je apsolutno prihvatljiv: radije bih bio me?u ljudima koji su trpjeli nepravdu, nego me?u onima koji su ?inili nepravdu.

Iz ovoga ne treba zaklju?iti da je dobro biti žrtva zlostavljanja i da treba šutjeti i trpjeti zlo koje nam se nanosi. Mislim da Sokratov stav, da bi prije izabrao da trpi nepravdu nego da je ?ini, treba razumjeti kao pokušaj da se naglasi koliko je nepravda veliko zlo. Kada bi ljudi mogli razumjeti koliko je zlo nepravda, oni je ne bi ni ?inili. ?ini se da Sokrat smatra da stav protiv ?injenja nepravde postavljen kao univerzalan princip zna?i da bi svako odustao od ?injenja nepravde. U idealnoj situaciji ne bi ni bilo onih koji trpe nepravdu. Za Sokrata, kao i za druge etičare u antici, biti dobar ?ovjek zna?i biti sretan. Kreposna osoba ?e u svakom trenutku svog života ?initi ono što je ispravno i zbog toga ?e joj život biti sretan. Osoba iskvarene duše bi?e rastrgana izme?u bezbrojnih želja i pokušaja da ih ispuni, ?ime ?e nanijeti nepravdu drugim ljudima, te ?e zato biti nesretna. Stoga je za Sokrata nepravda najve?e zlo i imati zlu dušu zna?i živjeti bijedan život. Uzevši sve ovo u obzir ?ini se prihvatljivim, ?ak poželjnim, prihvatiti neobi?an stav da je bolje trpjeti nepravdu nego je ?initi.

Ako se vratimo na rat u Bosni, sokratovski zaklju?ak bi bio da nipošto ne treba pristati na ?injenje nepravde niti biti na strani onih koji je ?ine. Najbolje bi bilo ne trpjeti niti ?initi nepravdu, ali ako se mora birati onda treba odabrati stranu koja trpi nepravdu, a ne onu koja je ?ini. Ovo stajalište se može proširiti na postdejtonsku Bosnu i Hercegovinu. Podržavati sokratovsko stajalište u današnjoj Bosni i Hercegovini ne zna?i šutjeti i trpjeti zlo koje ?ine naši političari. Sokrat u razgovoru sa Polom veli da naše duše mogu biti bolesne kao i naša tijela, pa kako se tijelo može lije?iti, može i

oboljela duša onog ko žini nepravdu. One koji žine nepravdu treba savjetovati, a ako treba, i kažnjavati. Djelovati sokratovski u današnjoj BiH ne znaži šutjeti i trpjeti nepravdu, nego znaži da mi ne trebamo žiniti nepravdu, a one koji je žine treba opominjati, prekoravati i kažnjavati radi dobra i sreše cijele zajednice, pa i radi njih samih.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.